

(המשך מעמוד 39)

עובדי הבית. מצד שני קשה לו להסתיר את הבז שהוא רוחש כלפי מי שהוא מבקש ממני לכנותו במרכאות. נבחר העם? יש לו חברים מימין ומשמל. אנשי-בוהימה ואנשי-עסקים. הוא מתגורר במה שנחשב פעם כדירה בורגנית ברמת-אביב. הנראית כיום לעומת בתי-הפאר שמסביב כמו שיכון. כשהוא ואילנה רכשו את הדירה, הם התביישו בבורגניותם. כיום, אחרי שנים רבות באותה הדירה הפיצמונית, הקטנה עליהם ועל יונתן, הם מרגישים סוף-סוף כמו הפולטריון.

מצמן? על מלגיה. היתה מאז ומעולם חבורה סגורה ומסוגרת. יתכן שהיחיד בחבורה שהיה מעוניין לפרוץ את החומות, היה הנגבי, שהיה במשך השנים עיתונאי. את דרכו זו התחיל כחבר מערכת "העולם הזה".

הוא עזב את העיתונות כמקור-פרנסה למען הפוליטיקה כמקור-פרנסה. אבל אם חושב מישהו שהמהפכן בן ה-50 הגיע אל המנוחה ואל הנחלה, איננו אלא טועה. מאחורי החזות הסימפטית של הנער הנצחי, עדיין רוחשים-גועשים דחפים ורצונות. ויש

מי היה ראשון המישפחה שהת' יושב בחברון?

ממה שאני יודע, היה יהודי אחד ששמו מופיע בתעודות-הרכוש בשם חיים המצרי, שהגיע לחברון לפני 200-300 שנה, והוא היה הראשון. גם הנשיא יצחק בן-צבי, שחקר את הישוב הישן, כותב על המישפחה וגם בספר חברון יש סיפורים על שורשי מישפחת בן-צבי, שהיו יוצאים בשליחות הקהילה לחו"ל.

הסבא שלי בצעמו, ששמו כמו שמי, היה חיים והיה יודע בתור הרב בן-צבי, יצא בשליחות והגיע עד להודו ולפרס.

הוא היה יוצא בשליחות של גיוס כספים לטובת הקהילה, והיתה או מסורת של חילופי-מידע בין חכמים. סבא הגיע לרבות בגיל מאוחר. הוא היה אדם שקיבל את דין-התנועה ועסק במיסחר ובעסקנות. יש עליו המון סיפורים מפי זקני חברון, אבל אני לא רוצה להישמע כמו אחד שעושה לו רקלמה.

היו מספרים שכשהוא היה הולך במחנה-היהודה, כולם היו מסובכים אחריו את הראש. הוא היה איש גבוה, בעל עיניים בהירות וזקן לבן, והיתה לו יד פי שתיים משלי, והיתה לו כאריזמה וכושר מנהיגות. או לחצו עליו שילמד תורה, ועשו אותו מנהיג בשנותיה האחרונות של הקהילה. הוא היה מנהיג יהודי חברון.

הנגבי כמזכיר-סיעה בכנסת. זה העולם התחתון של הפוליטיקה!

להניח כי הנגבי עדיין לא הגיע אל התחנה האחרונה.

הפכת לאב בגיל 47. מה זה עשה לך?

זה כאילו קיבלתי זריקת-נעורים וסגולה לאי-ריכות-ימים. להפוך לאב בגיל מבוגר, זה נותן לבן-אדם את הפרופורציות האמיתיות של החיים. לדוגמה: עד לפני כמה שנים חשבתי שאמאר של עוזי בורשטיין בעיתון זו הדרך זה דבר בעל משמעות, שהיה גזול ממני תשומת-לב של לפחות שעתים-שלוש. פיתאום אתה מגלה, שעוזי בורשטיין הוא פוחלץ וזו הדרך זה עיתון בכלל לא חשוב.

והכל בגלל הילד?

כן, אתה רואה שקאקי של ילד זה דבר הרבה יותר אמיתי ממאמר של עוזי בורשטיין, וגם מדיף נוחות ורבה יותר נעימים.

נרמה לי שהאבהות עשתה אותך אדם יותר שליו.

אני חושב שזה לא רק עשה אותי בן-אדם יותר שליו. אני חושב שבגיל כזה להיות אבא, זו חוויה ארכיאלוגית. אתה חופר ממעמקי ששתתך חוויות שהיו כבויות, זה כמו הכוּס המטיל אור על ילדותך ונעוריך. פיתאום, למרות שאני יתום הרבה שנים, אני מרגיש יותר קירבה להורי, מבין דברים שהיו די סתומים ומעוותים בתודעה שלי. להיות אבא בגיל מבוגר זה פשוט לפרגן לחיים.

נחזור, אם כך, לחוויות ילדותך ונעוריך. ונתחיל במישפחתך. אתה דור שמוני לילידיה-הארץ. ספר לי על תולדות מישפחתך.

מישפחתי הגיעה לחברון מגירוש ספרד, דרך צפון-אפריקה. יש לי בן-דוד, יוסקה בן-צבי, שהיה מנהל בית-ד"ר ירושלים, שסיפר שכשהוא היה חיל בחיל-האוויר הבריטי מצא רחוב באלג'יר בשם בן-צבי. המישפחה עברה דרך צפון-אפריקה ומצ'יריים, וחלקה התיישב בחברון.

עוזי בורשטיין הוא דובר רק"ח, וזו הדרך הוא ביטאון המפלגה הקומוניסטית בעברית.

גדל בעיר מעורבת, חיפה. מכאן יחסו הפתוח לערבים.

יש שמאורעות תרפ"ט גרמו להם לשנוא ערבים, או להנך את ילדיהם לשינאת ערבים.

הבית של סבא שלי היה בית-יעד של חברונים, ואני הכרתי את כל זקני-חברון מבית-הכנסת של יהודי-חברון, שסבא היה מתפלל בו. הם לא שנואו ערבים, הם בצעמם היו ערבים בני-דת-משה, כמו שהערבים אומרים על יהודים שהם אהבים. זה לא נכון שהם שנואו ערבים. השינאה פרחה יותר מאוחר. סבא שלי היה מורה לערבית. אבא ידע להבריל בין אדם גלילי לבין אדם משכם או מרמאללה. עד כדי כך ידע ערבית.

איזה רכוש יש למישפחתך בחב' רון?

סבא תמיד היה אומר: אתה היחיד שנשאר, אתה תירש את הבית שיש לי בחברון. גדלתי עם זה שיש לי בית בחברון. אבל מעולם לא רציתי לברוק את הבית או לראות אותו. למה?

כי אחרי המלחמה, כשהגעתי לחברון, קיבלו אותי כליכך יפה, בעיקר הוקנים, שלא רציתי שייצא שהנכד של בן-צבי בא לברוק את הרכוש. הם ממש היו באים לנגוע בי. עשו לי קבלת-פנים לא רגילה. לא רציתי שיעבור מפה לאוזן: הנכד של בן-צבי בא לשים יד על הנכס.

כלומר, ויתרת על רכושך בחברון לטובת הערבים המתגוררים בו כיום?

אני לא אמרתי לך דבר כזה. אני, בתור בעל-רכוש בחברון, לא מרשה לאף אחד מהמתנחלים להשתמש ברכוש שלי. אבל אני גם לא נותן אותו במתנה לערבים המשתמשים בו. אני לא פיר לנטרופ. אני מרשה לערבים להשתמש בו, עד שהעסק ייפתר, עד שיפתרו את בעיות הרכוש הערבי כקו הירוק והיהודי מחוץ לקו הירוק. את כל זה כתבתי במכתב שהפקדתי בעיריית חברון.

סאדד קוואסמה, ראש עיריית חברון, השתמש בשעתו במכתב הזה.

נכון, הוא קרא אותו באו"ם, והוא אמר לי: "אני ומועצת העיר מזמינים אותך להיות תושב חברון. מתי שאתה רוצה תפארל, אתה מוזמן." הוא אמר לי: "ברקתי בטאבו ויש לך רכוש. בוא לראות אותו." אמרתי: "לא תודה!"

זה נכון שקוואסמה השתמש במכתב שלי כחומר "תעמולה". הוא קרא לי אחי.

אני לא מבינה למה סירבת להזמנת קוואסמה, ולא באת לראות את הבית שהיא שלך?

בשביל כבוד המישפחה. כי כל מי שמכיר ערבים, יודע שדברים כאלה מתפרסמים כמו אש בשדה-יקוצים. היום, כשאתה בא לברוק רכוש בשטחים הכבושים, אז סימן שאתה רוצה אותו בחורה. אבל הברתי חרמ-שמעית: אני לא מוותר על הרכוש ואני בעליו.

ההתנהגות שלך מפתיעה. אתה לא מוכן לוותר על רכושך למען הערבים החיים בו, אבל אתה גם לא הולך לברוק סטירה?

השייח' עלי אל-ג'עברי, שהיה ראש עיריית חברון בתקופת משה דיין, סיפר לי: "סבא שלך, אם מישהו לא היה מסכים איתו תיכף, היה נותן לו סטירה."

מתי עזבה המישפחה את חברון?

יהודי חברון עזבו את חברון ב-1929. אחרי המאורעות. הסיפור הפחות-ידוע הוא שב-1930 חזרו 120 מיישפחות יהודיות לחברון, וחיו שם עד 1935, וה שאירגן את החזרה היה סבא שלי. ב-1935 הייתה עוד פעם מתיחות, ופחדו שתחזור מהדורת 1929. אז עזבו.

אני זוכר שערך 48 ביקרתי 13 פעמים בחברון. הייתי נוסע עם סבא ואבא. מה שאני זוכר, זה שאבא וסבא היו הולכים ולוחצים ידיים. אחרי שהופעתי בטליוויזיה ודיברתי על מיש-פחתי ועל חברון, קיבלתי מיכתב מגנדי (ורחבעם זאבי). הוא כתב לי שלמרות שהוא לא מסכים איתי, הוא נהנה מה"הופעתי המכובדת" ושולח לי תקציר של ביקור בחברון שערך אביו ב-42.

האב נשלח על-ידי הוועד הלאומי לערוך סקר על "הרכוש היהודי, והוא פותח את הסקר במישפט: "פגשתי בכוכר את הרב בן-צבי". לסבא היה רכוש משלו בחברון, והוא גם הופקד על רכוש קהילה. ג'עברי אמר לי: "הרב בן-צבי היה תמיד מאה אחוז. הוא שילם מיסים עד הרגע האחרון לפני שפרצה המלחמה."

כיצד הגיבה המישפחה שלך על מאורעות תרפ"ט, ואיזה חינוך קיבלת אתה לאור המאורעות?

מה שקיבלתי מאבא וסבא היה מסר ברור: יש ערבים ויהודים טובים, ויש ערבים ויהודים רעים. זו היתה תמצית העניין. כשיש לך מגע עם ערבים כל השנים, ואתה סופג את העיקרון הזה מילדות, אתה גדל משהורר משינאה, וזו התיאוריה שלי לגבי צור וייצמן, שאיננו שונא ערבים, וייצמן גדל במישפחה אריסטוקרטית על הכרמל. הוא היה נוסע כל שנה ללבנון או למצרים. כמו הפרעני קים ממקור-ברוך בירושלים, שהיה להם כסף. הוא

אמא שלי ואמא של לייבלה וייספיש מנטורי קדחה הן אחיות, ויש לנו בן-דוד בשם נחום שריג מבית-השיטה. אנחנו מסמלים שלושה דומים ומכידים בזה, וגם נהנים מזה ששלושתנו כליכך שונים

אותו? אולי יש שם היום במקום בית, גל של חורבות? אולי שרה חרדית?

מה זה מפתיע? לייבלה וייספיש, בן-דודי, חרד שבחרים. לא היה כמותל המערבי מ-1967, והוא לא היחיד.

למה?

כי הוא לא רוצה להזדהות עם הכיבוש.

כי זה כמו להכיר במדינה?

זה כאילו אתה תופס טרמפ על הכיבוש.

מה איכפת לו הכיבוש?

הוא לא רוצה לעשות אקט שהוא נהנה מהכיבוש.

ביזמן המנדט הלך לכותל המערבי?

ועוד איך הלך! היום הוא לא הולך. תראי, אני

לא מנוכר לבית, יש לי הרבה רגש. הייתי עשרות פעמים בחברון, אבל אני לא רוצה לפגוע בשם הטוב של המישפחה, שאנשים יספרו שהנכד של בן-צבי בא לברוק רכוש.

גם הוריד לא הלכו?

אבא מת הרבה לפני ששת-הימים. אמא מתה ב-69, וגם היא לא הלכה.

אתה יודע אם גרים בבית?

לא יודע אם הבית עומד על תילו ומה קורה איתו. יודע שגוש-אמונים מפרסמים בפירסומים על הרכוש היהודי בחברון את בית הרב בן-צבי.

אז אולי גרים בו מתנחלים?

למולי הבית לא נמצא כאיזור שהם מתנחלים בו, באיזור בית הדסה. אלא קצת יותר רחוק.

איפה גדלת בירושלים?

ההורים גרו תחילה ברחוב המדרגות שבנחלת-אחים. אחר-כך, כשגולדתי בבית-חולים וולך, עבד רה המישפחה למקור-ברוך. כל הילדים בשכונה

חיים הנגבי בירושלים. היכרתי את זיקני חברון בביתו!

הלכו לתחכמוני. אותי, המפונק, שלחו לבית-הכרם.

בנכנישתי היה המנהל?

בנכנישתי היה המנהל. זה נחשב בית-ספר הכי טוב בארץ.

אני חושב שאני היחיד בקריירה של בנכנישתי שקיבל ממנו סטירה. לא התעסקנו בלימודים. היינו משחקים מישחקים במתחרות, וצובעים גדרות כסיסמה: נוער הצטרף לכוחות המגן העבריים.

איזה מחתרת הערפת?

היינו כולנו ארץ-ישראל העוברת. ההגנה כמוכן. גרנו ליד מחנה שנלר. מצד אחד היו לנו שכנים ערביים, מצד שני אנגלים. היינו באמצע האקשן. הקמנו מחתרות ועקבנו אחרי האנגלים. שיא ההצלחה היה כשפעם הצלחנו להניח פח ריק ברחוב-הטורים פינת גאולה, וצייירנו עליו גול-גולת ושתי עצמות. אחר-כך ישבנו בצד וראינו את הבריסים באים וסוגרים את הכביש ומפנים את הפח.

אחרי 1948 נמאס לאבא שלי להיות פקיד בעירייה, ועברנו לתל-אביב. שם הפך לפקיד בכתיב-המישפט. בתור ותיקי-ההסתדרות היינו מראשוני המתיישבים בקרית-שלום.

איך קרתה תאוונה כזאת. שבחור מבית ספרדי טוב כמו אביך נשא לאשה אשכנזיה?

זו היתה אהבה. אמא היתה ממישפחה של הישוב הישן במאה-שערים. ציונה צייטל וייספיש היה שמה.

מישפחה חרדית?

לא כרייק. מישפחה אשכנזית דתית. היא היתה בת-זקונים, והיתה אז תופעה שצעירים ממאה-שערים יצאו ממיסגרת מישפחתית והתברו ללו בהווה החרש. אבא הלך עם חבר לחזר אחרי עובדות בבית-חולים וולך. אמא שלי עברה שם, וכך הם התאהבו.

אמא ואמו של לייבלה וייספיש מנטורי-קרתא היו אחיות. אנחנו בני-דוד, ויש לנו עד בן-דוד אחר, נחום שריג מבית-השיטה.